



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W GDAŃSKU

LGD.410.3.1.2024

Małgorzata Michałowska
Dyrektor
Szkoły Podstawowej nr 12 w Gdańsku
ul. Człuchowska 6
80-180 Gdańsk

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/082 – Propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa nr 12 w Gdańsku, ul. Człuchowska 6, 80-180 Gdańsk (dalej: „Szkoła”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Małgorzata Michałowska, Dyrektor Szkoły Podstawowej nr 12 w Gdańsku, od 1 maja 2021 r., a od 19 grudnia 2020 r. do 30 kwietnia 2021 r. – pełniąca obowiązki Dyrektora Szkoły Podstawowej nr 8 w Gdańsku (dalej: „Dyrektor”). W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła Iwona Furmańczuk, Dyrektor Szkoły Podstawowej nr 12 w Gdańsku, od 1 września 2017 r. do 18 grudnia 2020 r. (dalej: „była Dyrektor”).
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Rozwiązania organizacyjne mające na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania. 2. Działania na rzecz propagowania i wdrażania zdrowego odżywiania oraz ich efekty.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2020 r. do 31 marca 2024 r. z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie, a dotyczących okresu objętego kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontrolerzy	1. Marta Gajewska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/59/2024 z 27 marca 2024 r. 2. Robert Karaś, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/66/2024 z 10 kwietnia 2024 r.

(akta kontroli str. 1-10)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą w Szkole zapewniono uczniom możliwość spożycia (na zasadach dobrowolności i odpłatności) gorącego posiłku na podstawie zawartych przez Szkołę umów na przygotowanie i dostawę posiłków³ (dalej: „umowy żywieniowe”). Obowiązująca w Szkole organizacja żywienia była dostosowana do występujących potrzeb. Przeprowadzone oględziny wykazały, że zapewniała również bezpieczne i higieniczne spożywanie posiłków przez uczniów. Stwierdzono jednak m.in. przypadki niezgodności planu obiadów ze Statutem Szkoły, a także nieustalenie, wbrew przepisom art. 106 ust. 3 upo⁴, warunków korzystania ze stołówki szkolnej (za wyjątkiem opłat za posiłki) w porozumieniu z organem prowadzącym Szkołę.

Mimo zapewnienia posiłków dla uczniów ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi, w umowach żywieniowych nie zawarto postanowień określających zasady współpracy w zakresie przygotowywania i dostarczania im posiłków. Ponadto ww. umowy nie zawierały postanowień dotyczących m.in. zakresu i sposobu odnotowywania przeprowadzonych przez Szkołę kontroli posiłków oraz uprawniających Szkołę do nałożenia kar umownych za nieprzestrzeganie przez

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Zawartych z podmiotami zewnętrznymi świadczącymi usługi cateringowe.

⁴ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 ze zm.).

wykonawcę wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży.

W Szkole rozpoznawano potrzeby żywieniowe uczniów, jednak nie rozpoznawano wyborów konsumenckich uczniów oraz nie współpracowano w sposób wystarczający w ww. zakresie z pielęgniarką środowiska nauczania i wychowania (dalej: „pielęgniarka”), dietetykiem i radą rodziców.

W Szkole w okresie objętym kontrolą prawidłowo realizowano działania ukierunkowane na kształtowanie nawyków żywieniowych w ramach realizacji programów wychowawczo-profilaktycznych. Działania prowadzone w ramach zewnętrznych programów zdrowotnych „Program dla szkół”, „Trzymaj formę” oraz „Zdrowo i sportowo” były realizowane rzetelnie i odpowiadały wymogom wynikającym z tych programów.

Realne działania mające na celu serwowanie uczniom posiłków zgodnych z zasadami zdrowego odżywiania nie były w pełni skuteczne. W szkole nie obliczano średnioważonej normy na energię, co uniemożliwiało ocenę zgodności przedstawionej wartości energetycznej jadłospisu objętego badaniem z zapotrzebowaniem dzieci uczęszczających do placówki. Objęty badaniem jadłospis spełniał wymogi rozporządzenia w sprawie żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży⁵, nie spełniał jednak w pełnym zakresie wskazań, określonych w Rekomendacjach dla szkół⁶ i Rekomendacjach dla przedszkoli⁷.

Mimo podjęcia działań mających na celu przeciwdziałanie marnotrawieniu żywności nie podjęto rzetelnych działań polegających na badaniu efektów tych działań oraz nie monitorowano ilości marnotrawionej żywności oraz nie informowano uczniów i rodziców o zdatności do picia wody z wodociągu.

Ponadto w umowach zawartych przez Szkołę nie zapewniono m.in., aby asortyment produktów spożywczych dostępnych w automatach vendingowych⁸ spełniał wymagania ustawy o bezpieczeństwie żywności⁹.

⁵ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach (Dz. U. z 2016 r. poz. 1154).

⁶ Obiady szkolne – Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy zakład Higieny 2020, 60 propozycji zbilansowanych zestawów obiadowych, red. K. Wolnicka, A. Taraszewska, 2020 r.

⁷ Żywnienie w przedszkolu w praktyce, wyd. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy, 2021 r.

⁸ Automat vendingowy (*vending machine*) – automat sprzedający, urządzenie służące do sprzedaży samoobsługowej.

⁹ Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2023 r. poz. 1448)

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹⁰ kontrolowanej działalności

OBSZAR	1. Rozwiązania organizacyjne mające na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania
Opis stanu faktycznego	1. W okresie objętym kontrolą w Szkole zapewniono uczniom możliwość spożycia (na zasadach dobrowolności i odpłatności) gorącego posiłku¹¹ składającego się z dwóch dań (zupy i drugiego dania) oraz napoju i przekąski lub owocu¹², dostarczanego do Szkoły na podstawie umów żywieniowych. (akta kontroli str. 327-328, 859-965) 2. Organizację żywienia w Szkole uregulowano m.in. w Statutach Szkoły, Regulaminie stołówki, planach obiadów. W dokumentach Szkoły m.in.: – wskazano miejsce przeznaczone do spożywania dostarczanych do Szkoły posiłków (stołówka na 104 miejsca); – ustalono liczbę i długość przerw międzylekcyjnych przeznaczonych na spożycie gorącego posiłku oraz godziny jego serwowania w latach szkolnych: • 2019/2020 – dwie przerwy po 20 minut i dwie po 10 minut (co opisano w punkcie 1 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości), godziny wydawania posiłków: 11:00, 11:55, 13:00 i 14:05, • 2020/2021–2023/2024 – trzy przerwy po 20 minut, godziny serwowania posiłków: 11:00, 12:05, 13:10 oraz w trakcie piątej i szóstej godziny lekcyjnej dla uczniów przebywających w świetlicy (co opisano w punkcie 1 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości); – ustalono podział uczniów na grupy spożywające posiłki, uwzględniając w latach 2020/2021–2023/2024, że dzieci z klas I-III, przebywające w świetlicy spożywały posiłki w trakcie piątej i szóstej godziny lekcyjnej, – ustalono stawki opłat za posiłki (wynoszące w październiku w latach szkolnych 2020/2021-2023/2024 – odpowiednio – 7,20 zł, 7,98 zł, 6,0 zł i 6,0 zł); – określono warunki korzystania z posiłków, w tym m.in. ich odpłatność (wysokość stawki, termin jej uiszczenia), zasady zgłaszania rezygnacji z posiłków oraz niekorzystania z posiłku w danym dniu, – ustalono zasady zachowania uczniów w stołówce. (akta kontroli str. 603-651, 665-858) Dyrektor wyjaśniła, że od grudnia 2020 r. kiedy przejęła obowiązki dyrektora szkoły, nie wprowadzała żadnych zmian dotyczących długości przerw, w związku z czym nie było konieczności zasięgnięcia opinii w tej sprawie rady rodziców i samorządu uczniowskiego. Z wyjaśnień byłej Dyrektor wynikało, że zmiany przerw międzylekcyjnych, w tym przerw obiadowych w roku szkolnym 2019/2020 ustalano ustnie po zasięgnięciu opinii rady rodziców i samorządu uczniowskiego. (akta kontroli str. 11-17, 400-426) W okresie objętym kontrolą nie ustalono w porozumieniu z organem prowadzącym Szkołę warunków korzystania ze stołówki szkolnej (za wyjątkiem wysokości opłat za posiłki), co opisano w punkcie 2 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

¹⁰ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹¹ Obowiązek zapewnienia uczniom możliwości korzystania z takiego posiłku wprowadzono przepisami art. 106a upo, obowiązującymi od 1 września 2022 r.

¹² Bez możliwości wyboru dań oraz napoju i przekąski lub owocu.

Dyrektor wyjaśniła, że organizację żywienia uczniów ustalano na podstawie liczby uczniów chętnych do korzystania z posiłków, w oparciu o informacje wstępne od rodziców/opiekunów oraz podpisane przez Szkołę umowy żywieniowe.

(akta kontroli str. 401-426)

3. W październiku w latach szkolnych 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023 i 2023/2024 z gorącego posiłku w Szkole korzystało (odpowiednio) 459, 442, 572 i 699 uczniów, co stanowiło (odpowiednio) 40,3%, 41,2%, 53,4% i 64,5% liczby uczniów uczęszczających do Szkoły.

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że wzrost liczby uczniów spożywających gorący posiłek był spowodowany zwiększającą się w kolejnych latach szkolnych:

- liczbą oddziałów przedszkolnych (z trzech w roku szkolnym 2021/2022 do czterech w roku szkolnym 2022/2023 i siedmiu w roku szkolnym 2023/2024),
- liczbą klas w przedziale od klasy I do klasy V (w roku szkolnym 2022/2023 wzrosła z pięciu do sześciu liczba klas I, w roku szkolnym 2023/2024 wzrosła z pięciu do sześciu liczba klas II oraz z czterech do pięciu liczba klas V),

z których dzieci w największym zakresie korzystały z posiłków w Szkole.

(akta kontroli str. 400-426, 493-505)

W okresie objętym kontrolą Szkoła ustalała z organem prowadzącym wysokość opłaty za gorące posiłki. Wysokość tej opłaty wynosiła 7,2 zł w 2020 r., 7,98 zł od stycznia 2021 r. do lutego 2022 r. oraz 6,0 zł od marca 2022 r. do marca 2024 r.

Stawka opłaty żywieniowej pobierana od rodziców/opiekunów od stycznia 2020 r. do lutego 2022 r. zawierała, oprócz kosztu surowców zużytych do przygotowania posiłku (dalej: wsad do kotła)¹³ także koszty jego przygotowania i dostawy.

(akta kontroli str. 327-328, 493-505, 652-664)

NIK zauważyła, że wprowadzie zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Edukacji i Nauki (wyrażonym m.in. w piśmie z 21 marca 2023 r., stanowiącym odpowiedź na interpelację poselską nr 39247) określone w art. 106 ust. 4 upo zasady odpłatności za posiłki, czyli pokrywanie przez rodziców jedynie kosztów produktów, odnoszą się wyłącznie do posiłków spożywanych w stołówce szkolnej, nie zaś do posiłków dostarczanych przez firmy cateringowe lub ajenta, to jednak stanowisko takie jest nie do pogodzenia z zasadą równości, wynikającą z art. 32 Konstytucji RP.

Niewłaściwa zdaniem NIK z punktu widzenia przestrzegania ww. zasady jest sytuacja, w której rodzice uczniów korzystających z posiłków w formie cateringu ponoszą opłaty na innych zasadach niż rodzice uczniów korzystających z posiłków przygotowywanych w szkole. Podobne co do istoty stanowisko zajął Rzecznik Praw Obywatelskich w skierowanym do Ministra Edukacji i Nauki piśmie z 15 maja 2023 r. nr VII.7037.37.2023.AT, a także Krajowa Rada Regionalnych Izb Obrachunkowych w Informacji o wynikach kontroli przeznaczenia dochodów z tytułu opłat za wyżywienie pobranych od uczniów i przedszkolaków na podstawie art. 106 ust. 4 upo. Również z wyroków Naczelnego Sądu Administracyjnego wynika, że wysokość stawki opłaty pobieranej za posiłek (stanowiącej równowartość kosztów produktów zużytych do jego przygotowania), wynikająca z treści art. 106 ust. 4 upo powinna być ustalona na zasadach określonych w tym przepisie także w przypadku szkół korzystających z usług cateringowych – Por. wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z 26 października 2009 r. (I OSK 567/09), 24 listopada 2010 r. (I OSK 1554/10), 20 kwietnia 2022 r. (III OSK 1043/21).

¹³ Który zgodnie z umową z 12 lipca 2019 r. na świadczenie usług w zakresie przygotowania i dostarczenia posiłków do Szkoły w okresie od 9 września 2019 r. do 31 grudnia 2020 r. wynosił 5,5 zł netto za osobę, natomiast zgodnie z umową z 8 grudnia 2020 r. obowiązującą w okresie od 4 stycznia 2021 r. do 28 lutego 2022 r. wynosił 7,2 zł netto za osobę.

4. Przeprowadzone 24 kwietnia 2024 r. oględziny w zakresie organizacji żywienia uczniów w budynku Szkoły wykazały, że:

- uczniom zapewniono gorący posiłek w formie cateringu (składający się z dwóch dań, tj. zupy i racuchów oraz wody i gruszek, podczas gdy zgodnie z jadłospisem przewidzianym na ten dzień podawanym owocem miał być banan) oraz siedem zestawów dań dla uczniów ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi. Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że w sprawie zmiany owocu nie podjęto działań, ponieważ umowa żywieniowa dopuszczała dostarczenie zamiennie innej zdrowej przekąski;
- posiłek wydano w pomieszczeniu stołówki szkolnej, w której zapewniono miejsca siedzące przy stołach dla 87 uczniów, podczas gdy zgodnie z projektem technologicznym stołówki w pomieszczeniu przewidziano 104 miejsca. Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że zmniejszenie liczby miejsc siedzących wynikało z potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa i wygody poruszania się uczniów w stołówce (zmieniono ustawienia stolików, aby uniknąć potrącania się uczniów niosących posiłek);
- posiłki wydano podczas trzech przerw obiadowych trwających po 20 minut (co było zgodne ze Statutem) oraz w trakcie piątej i szóstej godziny lekcyjnej, co było zgodne z planem obiadów, ale nie zostało uwzględnione w Statucie (zagadnienie opisano w punkcie 1 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości);
- długość przerw obiadowych była wystarczająca dla spożycia posiłku bez zbędnego pośpiechu;
- obowiązujący w Szkole plan obiadów nie obejmował uczniów oddziałów przedszkolnych, co opisano w punkcie 3 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości;
- w trakcie wydawania posiłków nie wystąpiły sytuacje, w których uczniowie po odebraniu posiłku nie mieliby miejsca siedzącego przy stole;
- z posiłku skorzystało łącznie 477 uczniów.

(akta kontroli str. 573-583)

Przeprowadzone 7 maja 2024 r. oględziny w zakresie organizacji żywienia uczniów w budynku oddziału przedszkolnego Szkoły wykazały, że:

- zapewniono gorący posiłek w formie cateringu (składający się z dwóch dań, tj. zupy oraz kotleta z ziemniakami i surówką oraz wody i mandarynki), co było zgodne z jadłospisem przewidzianym na ten dzień oraz trzy zestawy dań dla uczniów ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi;
- posiłek wydawano sukcesywnie od godziny 11:00 w pięciu salach dydaktycznych zapewniających 23, 22, 24, 28 i 24 miejsca siedzące przy stołach. Uczniom zapewniono czas wystarczający na spożycie posiłku bez zbędnego pośpiechu;
- w trakcie wydawania posiłków nie wystąpiły sytuacje, w których uczniowie nie mieli miejsca siedzącego przy stole;
- z posiłku skorzystało 79 uczniów.

(akta kontroli str. 566-572)

5. W Szkole rozpoznawano uczniów (w tym ich liczbę i potrzeby) ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi, w tym chętnych do skorzystania z gorącego posiłku.

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że:

- wychowawcy klas rozpoznawali potrzeby uczniów w zakresie m.in. zdrowia i chęci skorzystania z posiłków na podstawie wypełnianych przez rodziców na początku każdego roku szkolnego kart podstawowych danych o uczniach;
- na początku roku szkolnego 2023/2024 rozpoznano uczniów z alergiami i nietolerancjami pokarmowymi, celiakią oraz cukrzycą, chętnych do skorzystania z posiłków w Szkole;
- rodziców/opiekunów informowano o możliwości zamówienia posiłków dla dzieci ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi bezpośrednio u dostawców posiłków. Z tej

możliwości w latach szkolnych 2022/2023 i 2023/2024 skorzystali rodzice/opiekunowie (odpowiednio) jednego i 10 dzieci, a w latach szkolnych 2019/2020-2021/2022 rodzice/opiekunowie nie zgłosili takiego zapotrzebowania.

W obowiązujących w okresie objętym kontrolą umowach żywieniowych nie ujęto postanowień dotyczących możliwości i zasad zamawiania przez Szkołę lub rodziców/opiekunów posiłków dla dzieci ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi, co opisano w punkcie 4 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 400-426, 491-492, 859-984)

6. W kontrolowanym okresie Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Gdańsku (dalej: „PPIS”) przeprowadził w Szkole jedną kontrolę w zakresie oceny warunków żywienia dzieci (ocena jadłospisu i higieny procesu dystrybucji posiłków). Kontrolą (z 4 października 2022 r.) objęto blok żywienia w Szkole i jej oddziałach przedszkolnych. W jej wyniku ustalono m.in., że pomieszczenia bloków żywienia utrzymywano w dobrym stanie higieniczno-sanitarnym, w budynku Szkoły posiłki podawano w stołówce, a w budynku oddziałów przedszkolnych – w salach dydaktycznych. W wyniku kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ponadto 8, 10 i 15 kwietnia 2024 r. na zlecenie NIK¹⁴ PPIS przeprowadził w Szkole kontrolę obejmującą m.in. stan sanitarny bloków żywienia w budynkach Szkoły i jej oddziałów przedszkolnych, zapewnienie higieny przygotowania i podawania posiłków. W wyniku kontroli stwierdzono m.in., że: pracownicy Szkoły wydający posiłki wyposażeni byli w czystą odzież ochronną, w budynku Szkoły uczniowie spożywali posiłki w stołówce szkolnej, a w budynku oddziałów przedszkolnych – w salach dydaktycznych, stan higieniczno-sanitarny i techniczny pomieszczeń bloków żywienia nie budził zastrzeżeń. W ramach ww. kontroli PPIS dokonał również oceny jakości posiłków dostarczanych do Szkoły, w tym analizy jadłospisu dekadowego¹⁵, stwierdzając, że był on zgodny z wymogami rozporządzenia w sprawie żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży. W wyniku kontroli PPIS nie stwierdził nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 400-409, 510-520, 584-593)

Pracownicy Szkoły zajmujący się organizacją żywienia w Szkole w okresie objętym kontrolą spełniali wymagania sanitarno-epidemiologiczne.

W okresie objętym kontrolą do Szkoły nie wpłynęły skargi dotyczące warunków organizacji żywienia w Szkole, w tym higieniczno-sanitarnych.

(akta kontroli str. 387-393, 400-409)

7. W latach 2020-2024 (do 31 marca) Szkoła nie zatrudniała pracowników na stanowiskach związanych ze zdrowym odżywianiem (m.in. dietetyka, intendenta) oraz nie współpracowała z dietetykiem w zakresie m.in. opracowania lub weryfikacji jadłospisów. Za układanie jadłospisów odpowiadali dostawcy posiłków.

W realizację zadań związanych z organizacją żywienia w Szkole zaangażowanych było łącznie 13 pracowników:

- w 2020 r.: dziewięciu pracowników – siedmiu na stanowiskach pomocnika kuchennego i pracownika cateringu (w tym do obsługi oddziałów

¹⁴ Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK.

¹⁵ Obejmującego okres od 11 do 22 marca 2024 r.

przedszkolnych)¹⁶ oraz po jednym na stanowiskach samodzielnego referenta¹⁷ i kierownika gospodarczego¹⁸,

- w 2021 r.: dziewięciu pracowników – sześciu na stanowiskach pomocnika kuchennego i pracownika cateringu (w tym do obsługi oddziałów przedszkolnych), oraz po jednym na stanowiskach: starszego referenta, kierownika gospodarczego oraz kierownika do spraw administracyjno-gospodarczych¹⁹,
- w 2022 r.: ośmiu pracowników – sześciu na stanowiskach pomocnika kuchennego i pracownika cateringu (w tym do obsługi oddziałów przedszkolnych) oraz po jednym na stanowiskach samodzielnego referenta i kierownika gospodarczego,
- w 2023 r.: dziewięciu pracowników – siedmiu na stanowiskach pomocnika kuchennego i pracownika cateringu (w tym do obsługi oddziałów przedszkolnych) oraz po jednym na stanowiskach samodzielnego referenta i kierownika gospodarczego,
- w 2024 r. (do 31 marca): siedmiu pracowników – pięciu na stanowiskach pomocnika kuchennego i pracownika cateringu (w tym do obsługi oddziałów przedszkolnych) oraz po jednym na stanowiskach samodzielnego referenta i kierownika gospodarczego.

W okresie objętym kontrolą ww. pracownicy Szkoły nie podnosili swojej wiedzy z zakresu zdrowego odżywiania poprzez udział w m.in. szkoleniach, kursach. Dwóch pracowników Szkoły (jeden zatrudniony na stanowisku pracownika cateringu i jeden na stanowisku pomocy kuchennej) posiadali (odpowiednio) kwalifikacje kucharza oraz technika żywienia i usług gastronomicznych. Pozostali pracownicy posiadali wykształcenie niezwiązane z żywieniem.

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że:

- pracownicy nie podnosili swoich kwalifikacji w ww. zakresie, ponieważ (mimo odpowiedzialności za żywienie uczniów) nie zajmowali się bezpośrednio przygotowywaniem posiłków,
- ponieważ posiłki były wydawane w formie cateringu większość pracowników zatrudniono na stanowisku pomocy kuchennej, na którym nie było wymogu specjalnego przygotowania gastronomicznego.

(akta kontroli str. 156-159, 400-409)

8. W okresie objętym kontrolą zadania w zakresie edukacji żywieniowej dotyczącej zdrowego odżywiania uczniów określone zostały w obowiązujących podstawach programowych kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej²⁰. Edukację w tym zakresie prowadziło 65 nauczycieli właściwych przedmiotów, posiadających stosowne wykształcenie. Ponadto 25²¹ nauczycieli realizowało założenia programów wychowawczo-profilaktycznych w zakresie edukacji żywieniowej.

(akta kontroli str. 179-185, 319-320, 325-326, 329-330, 1154-1186, 1404-1652)

¹⁶ Do zadań pomocy kuchennej i pracownika cateringu należało m.in. wydawanie posiłków, prawidłowych ich rozdział, utrzymanie należytego stanu higieniczno-sanitarnego kuchni i stołówki.

¹⁷ Do zadań którego należało m.in. zamawianie posiłków, bieżąca kontrola zgodności dostarczanych posiłków z ustalonym jadłospisem, zgłaszanie kierownikowi uwag w zakresie dostarczanych posiłków i ewentualnych nieprawidłowości.

¹⁸ Do zadań którego należał m.in. nadzór nad prawidłowością wywiązywania się kontrahentów (w tym dostawców posiłków) z zawartych umów.

¹⁹ Do zadań którego należała m.in. współpraca z dostawcami posiłków w zakresie liczby zakupionych i wydanych obiadów, prowadzenie dokumentacji i sprawozdawczości w tym zakresie.

²⁰ Podstawa programowa kształcenia ogólnego z komentarzem, Szkoła Podstawowa: przyroda, biologia, edukacja dla bezpieczeństwa, wychowanie fizyczne, przygotowanie do życia w rodzinie, edukacja wczesnoszkolna (klasy I-III). Ministerstwo Edukacji Narodowej. Dobra szkoła. Ośrodek Rozwoju Edukacji.

²¹ Pięciu nauczycieli języka polskiego, czterech – matematyki, trzech – świetlicy, pięciu – historii, trzech – języków obcych oraz po jednym – geografii, muzyki, plastyki i informatyki oraz jeden bibliotekarz.

9. W okresie objętym kontrolą w Szkole obowiązywały cztery umowy żywieniowe: z 12 lipca 2019 r.²² (obowiązująca od 9 września 2019 r. do 31 grudnia 2020 r.), z 8 grudnia 2020 r.²³ (obowiązująca od 4 stycznia 2021 r. do 28 lutego 2022 r.), z 1 marca 2022 r.²⁴ (obowiązująca od 1 marca 2022 r. do 31 marca 2023 r.) oraz z 23 marca 2023 r. (obowiązująca od 1 kwietnia 2023 r.).

W ww. umowach:

- zawarto postanowienia m.in.:
 - zobowiązujące wykonawców do przygotowywania posiłków zgodnie z normami i przepisami, w tym przepisami ustawy o bezpieczeństwie żywności oraz rozporządzenia, o którym mowa w art. 52c ust. 6 ww. ustawy, tj. rozporządzenia w sprawie zbiorowego żywienia dzieci i młodzieży,
 - dotyczące wymagań jakościowych dostarczanych posiłków w zakresie: terminów i godzin dostaw, warunków przechowywania i dostawy, sposobu pakowania i zabezpieczenia, gramatury, temperatury, zakazu używania w posiłkach barwników, konserwantów, przeciwutleniaczy, produktów głęboko mrożonych,
 - uprawniające Szkołę, w ramach nadzoru nad jakością świadczonych usług, do oceny posiłków przez dokonywanie cyklicznych, szcztątkowych degustacji dostarczanych dań, których wyniki miały być wiążące dla wykonawcy,
 - zobowiązujące wykonawców do uwzględniania i wdrażania uwag zamawiającego, dotyczących sposobu wykonania usługi w zakresie przygotowania i dostarczania posiłków,
 - uprawniające Szkołę do odstąpienia od umowy m.in. jeżeli wykonawca nie będzie przygotowywał posiłków zgodnie z warunkami określonymi w załączniku nr 1 do umowy (w ogłoszeniu o zamówieniu) oraz nie będzie rzetelnie wywiązywał się z warunków umowy,
 - uprawniające Szkołę do nałożenia kar umownych, w przypadku stwierdzenia wadliwości dostarczanych posiłków na skutek naruszenia norm żywieniowych i przepisów sanitarno-epidemiologicznych,
 - umożliwiające Szkole rozwiązanie umowy w trybie natychmiastowym m.in. jeżeli wykonawca dwukrotnie w okresie miesiąca naruszy normy żywieniowe lub przepisy sanitarno-epidemiologiczne,
- nie zawarto postanowień dotyczących:
 - daty minimalnej trwałości, okresu przydatności posiłku do spożycia od dnia dostawy, ponieważ (jak wynikało z wyjaśnień Dyrektor) nie było takiej potrzeby, gdyż posiłki wydawano uczniom w ciągu około trzech godzin od ich dostarczenia,
 - zapewnienia Szkole możliwości weryfikacji temperatury posiłków i ich zgodności ze złożonym zamówieniem, określenia zakresu i sposobu odnotowywania przeprowadzonych przez Szkołę kontroli posiłków, a także uprawniających Szkołę do nałożenia kar umownych za nieprzestrzeganie przez wykonawcę wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w jednostkach oświatowych, co opisano w punkcie 6 sekcji stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 859-965)

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że w okresie objętym kontrolą:

- na dostawców posiłków nie nałożono kar umownych, nie wystąpiły też przypadki rozwiązania lub odstąpienia od umowy żywieniowej;

²² Do umowy zawarto aneks nr 1 z 1 kwietnia 2020 r. i aneks nr 2 z 6 czerwca 2020 r.

²³ Do umowy zawarto aneks nr 1 z 30 grudnia 2021 r.

²⁴ Do umowy zawarto aneks nr 1 z 30 grudnia 2022 r.

- weryfikowano jakość i parametry dostarczanych posiłków pod względem temperatury i zgodności z zamówieniem. Temperaturę mierzono codziennie do końca 2022 r., co odnotowywano w zeszycie kontroli wewnętrznej. W wyniku nieporozumienia (polegającego na tym, że kierownik gospodarcza potwierdziła konieczność mierzenia temperatury posiłków, natomiast pracownicy kuchni twierdzili, że otrzymali informację o braku ww. obowiązku) od 2023 r. do kwietnia 2024 r. temperatury posiłków nie mierzono;
- zeszytów kontroli wewnętrznej z ubiegłych lat nie przechowywano;
- pracownicy kuchni przy odbiorze posiłków sprawdzali ich zgodność z jadłospisem, wyrывkowo ważyli porcje, a dania typu kotlety, placki wyrывkowo ważyli i przeliczali, co jednak nie było odnotowywane.

(akta kontroli str. 186-189, 366-382)

Podczas realizacji umów żywieniowych Szkoła stwierdziła nieprawidłowości. W ramach realizacji umów z:

- 8 grudnia 2020 r. stwierdzono przypadki: złej jakości dostarczonych owoców, dostarczenia za małej ilości surówki, nieodpowiedniego wysmażenia mięsa, zaniżenia gramatury porcji mięsa, ziemniaków, kaszy, makaronu, dań jarskich i półmiesnych, spalonych i nadmiernie spieczonych porcji ryb, placków, racuchów, nieprawidłowego wykonania puree ziemniaczanego, różnych gatunków mięs w sosie i różnej wielkości porcji kurczaka, koloru zupy w termosach. Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że dostawca był o tych przypadkach informowany telefonicznie. W efekcie w przypadku zaniżonej gramatury produktów były one dowożone, a nieodpowiednio przygotowanych produktów lub złej jakości owoców – wymieniane na nowe, o odpowiedniej jakości;
- 1 marca 2022 r. – stwierdzono przypadek zaniżonej wagi porcji udek z kurczaka. Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że po natychmiastowej interwencji ustalono z dostawcą i wydawano dwie porcje mięsa w przypadku porcji o zaniżonej wadze, a brakujące porcje zostały dowieszone w czasie umożliwiającym uczniom zjedzenie prawidłowej porcji obiadowej.

Ponadto w 2022 r. od rodziców/uczniów wpłynęły cztery skargi, po jednej dotyczącej walorów smakowych i wielkości serwowanych posiłków oraz dwie dotyczące jadłospisu. W sprawie skarg dotyczących:

- zaniżania wielkości porcji: Szkoła poinformowała, że są one wydawane zgodnie z ustaloną gramaturą, a dziecko, dla którego porcje są niewystraszające może zgłosić się po dokładkę na ostatniej przerwie,
- walorów smakowych posiłków: Szkoła wyjaśniła, że posiłki komponowano tak, aby spełniały wymagania wynikające z przepisów dotyczących żywienia dzieci oraz poproszono rodzica o kontakt z wykonawcą umowy żywieniowej, w celu wyjaśnienia wykonawcy umowy, dlaczego posiłki uznano za niesmaczne,
- jadłospisu:
 - w jednym przypadku wyjaśniono rodzicowi (mającemu zastrzeżenia, że podczas posiłku podano żurek na pierwsze danie, a na drugie danie fasolkę po bretońsku), że jadłospis układano zgodnie z wymogami rozporządzenia w sprawie żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży oraz że dostawcy posiłków zgłoszono, aby fasolkę po bretońsku połączyć w jadłospisie z inną zupą,
 - w drugim przypadku (w którym rodzic zgłosił, że w jadłospisie nie wskazano producenta, wagi i nazwy serwowanego batona, co było istotne z uwagi na specjalne potrzeby żywieniowe ucznia) uzgodniono telefonicznie z rodzicem, że wszystkie przekąski inne niż owoce uczeń będzie zabierał do domu, aby rodzic mógł zdecydować, kiedy i w jakiej ilości dziecko je zje.

(akta kontroli str. 28-29, 30-33, 364-382, 594-602)

10. W okresie objętym kontrolą w Szkole nie przeprowadzano wśród rodziców i uczniów badań w zakresie satysfakcji z oferowanego żywienia i dostępności w Szkole produktów spożywczych.

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało m.in., że nie przeprowadzano takich badań, ponieważ w odniesieniu do:

- posiłków serwowanych w latach 2020-2024 umowy żywieniowe określały standardy zapewniając ich właściwą jakość, a od rodziców i uczniów nie wpływało wiele uwag dotyczących jakości posiłków,
- produktów spożywczych dostępnych w automatach vendingowych uczniowie i ich rodzice nie zgłaszali negatywnych opinii na temat asortymentu dostępnego w automatach.

Z wyjaśnień byłej Dyrektor wynikało, że nie badano satysfakcji z dostępności produktów spożywczych w sklepiku szkolnym, ponieważ został on otwarty około dwa miesiące przed pandemią, w jej trakcie był nieczynny i nie został ponownie otwarty.

(akta kontroli str. 11-17, 53-58, 400-426)

11. W Szkole rozpoznawano potrzeby rozwojowe i zdrowotne uczniów w wyniku:

- przeprowadzania diagnoz, o których mowa w art. 26 ust. 3 upo. W ich wyniku w latach szkolnych 2019/2020-2023/2024 zdiagnozowano potrzeby rozwojowe uczniów w nauce i wychowawcze w związku z m.in. problemami z przestrzeganiem norm i zasad, agresywnym zachowaniem, trudnościami w kontaktach rówieśniczych. Ponadto w roku szkolnym 2019/2020 zidentyfikowano po jednym uczniu z cukrzycą i alergią pokarmową, a w roku szkolnym 2021/2022 jednego ucznia z zaburzeniami odżywiania;
- pozyskiwania przez wychowawców informacji od rodziców/opiekunów na temat potrzeb zdrowotnych uczniów. W wyniku tych działań w roku szkolnym 2023/2024 rozpoznano potrzeby uczniów wynikające z alergii i nietolerancji pokarmowych (m.in. na soję i jej pochodne, fruktozę, orzechy, miód, kakao) oraz chorób (cukrzyca i anemia). Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że we wcześniejszych latach szkolnych okresu objętego kontrolą rozpoznawano potrzeby zdrowotne i czynniki ryzyka dla zdrowia uczniów, jednak dokumenty potwierdzające pozyskane informacje przechowywano do rozpoczęcia następnego roku szkolnego.

(akta kontroli str. 113-155, 420-426, 491-492)

W okresie objętym kontrolą w Szkole:

- nie rozpoznawano wyborów konsumenckich uczniów,
- nie wnioskowano o przedstawianie na posiedzeniach rady pedagogicznej przez pielęgniarkę zagadnień z zakresu edukacji i promocji zdrowia uczniów,
- nie występowano do pielęgniarki o informacje na temat potrzeb zdrowotnych oraz czynników ryzyka dla zdrowia uczniów, w tym o informacje na temat uczniów z nieprawidłową masą ciała,
- nie współpracowano w zakresie rozpoznawania potrzeb i czynników ryzyka dla zdrowia uczniów z dietetykiem i radą rodziców,

co opisano w punkcie 7 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 11-17, 53-58, 113-155)

Współpraca Szkoły z pielęgniarką dotyczyła m.in.: prowadzenia badań przesiewowych obejmujących sprawdzanie prawidłowości masy ciała (w latach szkolnych okresu 2019/2020-2023/2024), przeglądów czystości włosów (w latach szkolnych okresu 2021/2022-2023/2024), prowadzenia profilaktyki jamy ustnej, w tym fluoryzacji (w roku szkolnym 2019/2020 oraz w okresie 2021/2022-2023/2024), prowadzenia indywidualnej i grupowej edukacji z zakresu kształtowania nawyków i przyzwyczajeń higieniczno-zdrowotnych (odpowiednio w latach szkolnych

2019/2020-2022/2023 oraz w latach szkolnych 2019/2020, 2021/2022, 2022/2023), przekazania radzie pedagogicznej materiałów edukacyjnych dotyczących m.in. zdrowego stylu życia (31 marca 2021 r.).

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że:

- współpraca Szkoły z pielęgniarką w zakresie badań przesiewowych, prowadzenia kart profilaktycznego badania lekarskiego, badań dyspenseryjnych²⁵, fluoryzacji i pomocy doraźnej dotyczyła organizacji ww. działań, w których udział Szkoły polegał m.in. na zapewnieniu odpowiednich warunków lokalowych, pomocy wychowawców w kontakcie z rodzicami uczniów, przekazywaniu im informacji na temat planowanych działań,
- w okresie objętym kontrolą pielęgniarka nie uczestniczyła z zebraniach rady rodziców celem omówienia zagadnień z zakresu edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia uczniów, ponieważ nie była na te zebrania zapraszana.

(akta kontroli str. 18-23, 53-58, 113-155)

Liczba uczniów z nieprawidłową masą ciała, tj. z:

- niedowagą w klasach 0, I, III, V i VII w latach szkolnych:
 - 2019/2020 wynosiła (odpowiednio) dwoje, 10, 12, 12 i pięcioro uczniów (odpowiednio: 2,0%, 8,7%, 8,8%, 7,1% i 4,1% liczby uczniów w klasie oraz 6,4% wszystkich uczniów z ww. klas),
 - 2020/2021 wynosiła (odpowiednio) dwoje, dwoje, 12, pięcioro i dziewięcioro uczniów (odpowiednio: 2,0%, 1,7%, 10,9%, 5,5% i 4,9% liczby uczniów w klasie oraz 5,0% wszystkich uczniów z ww. klas),
 - 2021/2022 wynosiła (odpowiednio) dziewięcioro, czworo, 12, ośmioro i 10 uczniów (odpowiednio: 11,0%, 3,5%, 10,3%, 6,0% i 5,4% liczby uczniów w klasie oraz 6,8% wszystkich uczniów z ww. klas),
 - 2022/2023 wynosiła (odpowiednio) jeden, ośmioro, pięcioro, pięcioro i ośmioro uczniów (odpowiednio: 1,0%, 6,3%, 4,1%, 5,6% i 8,2% liczby uczniów w klasie oraz 5,0% wszystkich uczniów z ww. klas),
 - 2023/2024 wynosiła (odpowiednio) siedmioro, pięcioro, 12, czworo i ośmioro uczniów (odpowiednio: 4,5%, 0,04%, 10,4%, 3,4% oraz 5,9% liczby uczniów w klasie oraz 5,5% wszystkich uczniów z ww. klas),
- nadwagą w klasach 0, I, III, V i VII w latach szkolnych:
 - 2019/2020 wynosiła (odpowiednio) troje, dwoje, czworo, dziewięcioro i pięcioro uczniów (odpowiednio: 3,0%, 1,7%, 2,9%, 5,3% i 4,1% liczby uczniów w klasie oraz 3,6% wszystkich uczniów z ww. klas),
 - 2020/2021 wynosiła (odpowiednio) czworo, troje, dwoje, siedmioro i 10 uczniów (odpowiednio: 4,0%, 2,6%, 1,8%, 7,7% i 5,4% liczby uczniów w klasie oraz 4,3% wszystkich uczniów z ww. klas),
 - 2021/2022 wynosiła (odpowiednio) troje, troje, pięcioro, pięcioro i ośmioro uczniów (odpowiednio: 3,7%, 2,7%, 4,3%, 3,7% i 4,3% liczby uczniów w klasie oraz 3,8% wszystkich uczniów z ww. klas),
 - 2022/2023 wynosiła (odpowiednio) jeden, troje, czworo, siedmioro i sześcioro uczniów (odpowiednio: 1,0%, 2,4%, 3,3%, 7,8% i 6,2% liczby uczniów w klasie oraz 3,9% wszystkich uczniów z ww. klas),
 - 2023/2024 wynosiła (odpowiednio) dwoje, jeden, siedmioro, ośmioro i ośmioro uczniów (odpowiednio: 1,3%, 0,01%, 6,1%, 6,9% i 5,9% liczby uczniów w klasie oraz 4,0% wszystkich uczniów z ww. klas),
- otyłością w latach szkolnych:

²⁵ Badania dotyczą wyodrębnionych w populacji grup wymagających szczególnej opieki medycznej.

- 2019/2020 w klasach I, III i VII wynosiła (odpowiednio) dwoje, dwoje i jeden uczeń (odpowiednio: 1,7%, 1,5% i 0,8% liczby uczniów w klasie – w klasach 0 i V nie było uczniów z otyłością oraz 0,8% wszystkich uczniów z ww. klas),
- 2020/2021 w klasach 0, III, V i VII wynosiła (odpowiednio) jeden, jeden, jeden i troje uczniów (odpowiednio: 1,0%, 0,9%, 1,1% i 1,6% liczby uczniów w klasie – w klasach I nie było uczniów z otyłością oraz 1,0% wszystkich uczniów z ww. klas),
- 2021/2022 w klasach I, III, V i VII wynosiła (odpowiednio) jeden, jeden, jeden i dwoje uczniów (odpowiednio: 0,9%, 0,9%, 0,7% i 1,1% liczby uczniów w klasie – w klasach 0 nie było uczniów z otyłością oraz 0,8% wszystkich uczniów z ww. klas),
- 2022/2023 w klasach I, III, V i VII wynosiła (odpowiednio) jeden, dwoje, jeden i dwoje uczniów (odpowiednio: 0,8%, 1,6%, 1,1% i 2,1% liczby uczniów w klasie – w klasach 0 nie było uczniów z otyłością oraz 1,1% wszystkich uczniów z ww. klas),
- 2023/2024 w klasach 0, I, III, V i VII wynosiła (odpowiednio) jeden, jeden, dwoje, jeden i dwoje uczniów (odpowiednio: 0,6%, 0,01%, 1,7%, 0,9% i 1,5% liczby uczniów w klasie oraz 1,1% wszystkich uczniów z ww. klas).

(akta kontroli str. 110-112, 356-358)

12. W okresie objętym kontrolą w Szkole planowano działania ukierunkowane na propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania wśród uczniów, mimo niepełnego rozpoznawania potrzeb zdrowotnych i ryzyk dla zdrowia uczniów, wynikających z nieprawidłowej masy ich ciała, co opisano w punkcie 11.

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że planowano ww. działania wśród wszystkich uczniów, a nie tylko z nieprawidłową masą ciała, której przyczyną nie zawsze było niezdrowe odżywianie, dlatego nie pozyskiwano danych na temat liczby ww. dzieci, natomiast nauczyciele planowali, realizowali edukację żywieniową i poruszali te zagadnienia bez konieczności zbierania danych o masie ciała uczniów, a skupienie się na edukacji, współpracy z rodzicami oraz tworzenie zdrowego środowiska żywieniowego w Szkole stanowiło klucz do długotrwałej zmiany nawyków żywieniowych.

(akta kontroli str. 18-23, 53-82, 113-118, 1310-1381)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Obowiązujące w Szkole w poszczególnych latach szkolnych plany obiadów były niezgodne z postanowieniami Statutu w zakresie:
 - ujęcia w planie obiadów obowiązującym w roku szkolnym 2019/2020 dwóch przerw obiadowych trwających po 10 minut, podczas gdy zgodnie z obowiązującym od 15 października 2019 r. do 31 sierpnia 2022 r. Statutem (oraz zaleceniami Zespołu do spraw Promocji Zdrowia w Szkole przy Ośrodku Rozwoju Edukacji) przerwa obiadowa powinna trwać minimum 20 minut,
 - ujęcia w planach obiadów obowiązujących w latach szkolnych 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023 i 2023/2024 wydawania posiłków m.in. w trakcie piątej i szóstej godziny lekcyjnej, czego nie przewidziano w obowiązujących w Szkole w ww. okresie Statutach²⁶.

Z wyjaśnień byłej Dyrektor odpowiadającej za plany obiadów w latach szkolnych 2019/2020 i 2020/2021 wynikało, że przerwy trwające 10 minut dodano, aby uczniowie, którzy skończyli lekcje, nie musieli czekać przez dodatkową godzinę na

²⁶ Przyjęty 15 października 2019 r., 1 września 2022 r. oraz 1 września 2023 r.

posilek, a także aby umożliwić skorzystanie przez około 500 uczniów ze stołówki, zaprojektowanej na około 100 osób. Wydłużenie czasu trwania ww. przerw spowodowałoby wydłużenie czasu pracy Szkoły do około godziny 18-tej, co wiązałoby się z powrotem uczniów do domu po zmroku w okresie zimowym.

Z wyjaśnień Dyrektor odpowiadającej za plany obiadów w latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023 i 2023/2024 wynikało, że posiłki podczas piątej i szóstej godziny lekcyjnej wydawano dodatkowo, aby uczniowie przebywający w świetlicy (z klas I-III oraz oddziałów przedszkolnych) mogli spokojnie zjeść obiad.

(akta kontroli str. 11-17, 156-169, 603-608, 665-858)

NIK nie kwestionuje ww. wyjaśnień, jednak stwierdza, że Statut powinien odzwierciedlać faktyczną organizację żywienia, a plany obiadów powinny być z nim zgodne.

2. Dyrektor i była Dyrektor nie ustalały w porozumieniu z organem prowadzącym Szkołę (z wyjątkiem stawki opłaty za posiłki) warunków korzystania ze stołówki szkolnej, co było niezgodne z art. 106 ust. 3 upo, zgodnie z którym wysokość opłat za posiłki jest tylko jednym z warunków korzystania ze stołówki.

Z wyjaśnień Dyrektor i byłej Dyrektor wynikało, że przez warunki korzystania ze stołówki rozumiano wysokość stawki opłaty za posiłki, która była ustalana z organem prowadzącym Szkołę, a ponadto formę żywienia (tj. catering) określono już na etapie budowy Szkoły.

(akta kontroli str. 11-17, 400-408)

NIK zauważa, że do warunków korzystania ze stołówki należą nie tylko forma żywienia (catering) i wysokość opłat za posiłki, ale również m.in. jej organizacja (np. długości przerw) i krąg podmiotów mogących z niej korzystać.

3. Dyrektor nie zapewniła (jak wynikało z wyjaśnień – z powodu przeoczenia) dostosowania obowiązującego w roku szkolnym 2023/2024 planu obiadów do wprowadzonych zmian, tj. spożywania przez dzieci dwóch oddziałów przedszkolnych posiłku w stołówce szkolnej.

W trakcie kontroli NIK ww. dokument uzupełniono w powyższym zakresie.

(akta kontroli str. 30-33, 156-169, 603)

4. W zawartych przez:

- byłą Dyrektor 19 lipca 2019 r. i 8 grudnia 2020 r.,
- Dyrektor 1 marca 2022 r. i 23 marca 2023 r.

umowach żywieniowych nie ujęto postanowień dotyczących możliwości i zasad zamawiania przez Szkołę lub rodziców/opiekunów posiłków dla dzieci ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi.

(akta kontroli str. 859-965)

Z wyjaśnień:

- Dyrektor wynikało, że ww. postanowień nie zawarto, gdyż nie wystąpiły przypadki odmowy dostosowania posiłku do diety dziecka. Ponadto Szkoła na podstawie art. 106a upo była zobowiązana do zapewnienia uczniom jednego gorącego posiłku dziennie wszystkim uczniom, w tym ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi;
- byłej Dyrektor wynikało, że ww. postanowień nie zawarto, gdyż rodzice nie zgłaszali zapotrzebowania na posiłki dla dzieci ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi.

(akta kontroli str. 11-17, 359-363)

Zdaniem NIK, powyższe wyjaśnienia nie zasługują na uwzględnienie, ponieważ zachowując należytą staranność Szkoła powinna stosownymi postanowieniami zabezpieczyć w umowach żywieniowych potrzeby uczniów w tym zakresie. Ponadto NIK zwraca uwagę, że zawierając umowy z 19 lipca 2019 r. i 8 grudnia 2020 r. nie można było przewidzieć, czy w późniejszym okresie rodzice uczniów nie zgłoszą takich potrzeb.

5. Przy zawieraniu przez Dyrektora i byłą Dyrektora w okresie objętym kontrolą umów żywieniowych nie zachowano należytej staranności w zakresie zabezpieczenia interesów Szkoły, gdyż nie zawarto postanowień:

- zapewniających Szkole możliwość weryfikacji posiłków w zakresie odpowiedniej temperatury i zgodności ze złożonym zamówieniem,
- określających zakres oraz sposób odnotowywania przeprowadzonych przez Szkołę kontroli posiłków,
- uprawniających Szkołę do nałożenia kar umownych za nieprzestrzeganie przez wykonawcę wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w jednostkach oświatowych.

(akta kontroli str. 859-967)

Z wyjaśnień Dyrektora wynikało, że w postanowieniach umów z 1 marca 2022 r. i 23 marca 2023 r.:

- opisano sposób kontroli posiłków ogólnie, co zapewniało szeroki zakres kontroli nad prawidłowością żywienia,
- uwzględniono kary umowne za naruszenie norm żywienia i przepisów sanitarno-epidemiologicznych, ponadto Szkoła była uprawniona do odstąpienia od umowy w przypadku, gdy jej wykonanie nie leżało w interesie publicznym, czyli wykonawca nie stosował się do zasad opisanych w przedmiocie zamówienia i umowie oraz w przypadku nierzetelnego wywiązywania się z warunków umowy.

Z wyjaśnień byłej Dyrektora wynikało, że w postanowieniach umów z 12 lipca 2019 r. i 8 grudnia 2020 r.:

- zastrzeżono prawo do oceny posiłków przez cykliczne szczątkowe degustacje dań, a wnioski z tych degustacji były wiążące dla wykonawcy, który miał także obowiązek uwzględniania i wprowadzania w życie uwag zamawiającego. Ponadto w Szkole prowadzono pomiary temperatury posiłków, odnotowywane w zeszycie;
- uwzględniono kary umowne w przypadku naruszenia przez wykonawcę norm żywieniowych i przepisów sanitarno-epidemiologicznych.

(akta kontroli str. 11-17, 30-33, 359-363)

W ocenie NIK powyższe wyjaśnienie nie mogą zostać uwzględnione, ponieważ kontrola posiłków przez degustację nie daje możliwości ustalenia konkretnej wartości ich temperatury, pozwalając jedynie na ocenę ich świeżości i walorów smakowych, a zapis w umowach, dający m.in. możliwość Dyrektorowi lub Kierownikowi gospodarczemu ogólnej kontroli nad prawidłowością żywienia nie reguluje zakresu tej kontroli oraz sposobu jej odnotowywania. Ponadto NIK zwraca uwagę, że normy żywienia i przepisy higieniczno-sanitarne nie są tym samym, co wymagania wynikające z przepisów dotyczących bezpieczeństwa żywienia dzieci i młodzieży. W umowach przewidziano prawo do odstąpienia od umowy w ściśle określonych sytuacjach, m.in. w przypadku powzięcia wiadomości o zaistnieniu istotnej zmiany okoliczności powodującej, że jej wykonanie nie leży w interesie publicznym, czego nie można było przewidzieć w chwili zawarcia umowy. Odstąpienie od umowy, gdy ta nie leży w interesie publicznym może nastąpić, gdy jej wykonanie stanie się zbędne, niepotrzebne, bezcelowe z punktu widzenia interesu obywateli, a nie zamawiającego, uprawnienie to nie dotyczy także sytuacji, gdy wykonawca nie wywiązuje się z umowy, bo taką okoliczność można było przewidzieć w chwili jej zawarcia.

6. W okresie objętym kontrolą w Szkole nie zachowano należytej staranności w zakresie rozpoznawania potrzeb uczniów (w szczególności w zakresie nieprawidłowej masy ciała) ukierunkowanych na prowadzenie działań mających na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania, ponieważ:

- nie rozpoznawano wyborów konsumenckich uczniów,
- nie wnioskowano o przedstawianie na posiedzeniach rady pedagogicznej przez pielęgniarkę zagadnień z zakresu edukacji i promocji zdrowia uczniów,
- nie występowano do pielęgniarki o informacje na temat potrzeb zdrowotnych oraz czynników ryzyka dla zdrowia uczniów, w tym o informacje na temat uczniów z nieprawidłową masą ciała,
- nie współpracowano w zakresie rozpoznawania potrzeb i czynników ryzyka dla zdrowia uczniów z dietetykiem i radą rodziców.

(akta kontroli str. 53-82, 113-155, 356-358, 491-491)

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że:

- Szkoła nie miała obowiązku badania wyborów konsumenckich,
- nie było potrzeby:
 - wnioskowania o przedstawianie na posiedzeniach rady pedagogicznej przez pielęgniarkę zagadnień z zakresu edukacji i promocji zdrowia uczniów, ponieważ pielęgniarka przygotowywała dla każdego z wychowawców do przekazania na pierwszych zebraniach z rodzicami informacje w zakresie fluoryzacji, przeglądów czystości włosów uczniów oraz prowadziła profilaktyczne indywidualne rozmowy z uczniami na temat edukacji zdrowotnej,
 - występowania do pielęgniarki o informacje na temat potrzeb zdrowotnych oraz czynników ryzyka dla zdrowia uczniów, w tym uczniów z nieprawidłową masą ciała, gdyż wychowawcy pozyskiwali te informacje na początku każdego roku szkolnego od rodziców,
 - współpracy z dietetykiem, radą rodziców i innymi podmiotami (za wyjątkiem organu prowadzącego, finansującego posiłki w Szkole), w zakresie rozpoznawania potrzeb i czynników ryzyka dla zdrowia uczniów.

Z wyjaśnień byłej Dyrektor wynikało, że:

- z powodu pandemii Covid-19 i prowadzenia (w trosce o bezpieczeństwo i zdrowie uczniów i pracowników Szkoły) edukacji w formie zdalnej, nie było możliwości rozpoznawania w 2020 r. wyborów konsumenckich uczniów, wnioskowania o przedstawianie przez pielęgniarkę zagadnień z zakresu edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia na radach pedagogicznych oraz występowania do pielęgniarki o informacje na temat uczniów z nieprawidłową masą ciała;
- w ramach rozpoznawania potrzeb zdrowotnych i czynników ryzyka dla zdrowia uczniów współpracowano z PPIS podczas kontroli i analizy jadłospisu, a w razie potrzeby z dietetykiem z firmy cateringowej, organem prowadzącym w ramach programów zdrowotnych i profilaktycznych oraz Kuratorium Oświaty.

(akta kontroli str. 11-17, 53-58, 113-155)

Zdaniem NIK brak opisanych wyżej działań miał bezpośredni wpływ na zakres i jakość posiadanych przez Szkołę danych, dotyczących rozpoznawania potrzeb uczniów, ukierunkowanych na prowadzenie działań mających na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania. Przykładowo w roku szkolnym 2023/2024 wychowawcy nie rozpoznali 69 uczniów z nieprawidłową masą ciała, pomimo że dane w tym zakresie były znane pielęgniarcze, tylko raz (w marcu 2021 r.) zostały przekazane materiały edukacyjne, zaś jak wynikało z wyjaśnień wychowawcom były przekazywane materiały dotyczące fluoryzacji zębów i czystości głowy, a nie dotyczące edukacji żywieniowej. Zdaniem NIK okres pandemii i praca zdalna nie były przeszkodą w przeprowadzeniu ww. działań a współpraca z podmiotami wskazanymi

w wyjaśnieniach byleż Dyrektor nie skutkowało pozyskaniem informacji na temat uczniów z nieprawidłową masą ciała, gdyż Szkoła nie posiadała tych danych (zostały pozyskane na potrzeby niniejszej kontroli NIK).

OCENA CZĄSTKOWA

W Szkole w okresie objętym kontrolą zapewniono uczniom możliwość spożycia (na zasadach dobrowolności i odpłatności) gorącego posiłku na podstawie zawartych przez Szkołę umów umowy żywieniowych. Obowiązująca w Szkole organizacja żywienia była dostosowana do występujących potrzeb. Przeprowadzone oględziny wykazały, że zapewniała również bezpieczne i higieniczne spożywanie posiłków przez uczniów. Stwierdzono jednak m.in. przypadki niezgodności planu obiadów ze Statutem Szkoły, a także nieustalenie, wbrew przepisom art. 106 ust. 3 upo, warunków korzystania ze stołówki szkolnej (za wyjątkiem opłat za posiłki) w porozumieniu z organem prowadzącym Szkołę.

Mimo zapewnienia posiłków dla uczniów ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi, w umowach żywieniowych nie zawarto postanowień określających zasady współpracy w zakresie przygotowywania i dostarczania posiłków dla ww. uczniów. Ponadto ww. umowy nie zawierały postanowień dotyczących m.in. zakresu i sposobu odnotowywania przeprowadzonych przez Szkołę kontroli posiłków oraz uprawniających Szkołę do nałożenia kar umownych za nieprzestrzeganie przez wykonawcę wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży.

W Szkole rozpoznawano potrzeby żywieniowe uczniów, jednak nie rozpoznawano wyborów konsumenckich uczniów oraz nie współpracowano w sposób wystarczający w ww. zakresie z pielęgniarką, dietetykiem i radą rodziców.

OBSZAR

2. Działania na rzecz propagowania i wdrażania zdrowego odżywiania oraz ich efekty

Opis stanu faktycznego

1. W programach wychowawczo-profilaktycznych obowiązujących w Szkole w latach szkolnych 2020/2021-2023/2024 określono zadania wychowawczo-profilaktyczne i formy ich realizacji. W jej ramach Szkoła miała kształtować postawy prozdrowotne uczniów, wpajać im zdrowy styl życia, odżywiania i odpoczynku, ugruntować wiedzę z zakresu prawidłowego odżywiania. Programy zakładały realizację ww. zadań m.in. przez udział w akcjach tematycznych Zespołu „Szkoły promującej zdrowie”, udział w ogólnopolskim programie żywieniowym „Program dla szkół”, wspólne spożywanie drugiego śniadania. Ponadto w programach określono treści wychowawczo-profilaktyczne do realizacji podczas godzin wychowawczych, w tym edukację zdrowotną w klasach IV i V przez kształtowanie (odpowiednio) postaw prozdrowotnych oraz umiejętności podejmowania i realizacji zachowań prozdrowotnych.

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że przyjętych w programach wychowawczo-profilaktycznych założeń dotyczących edukacji zdrowotnej, w tym odżywiania nie zmieniano, ponieważ edukacja i wychowanie to procesy długoterminowe. Utrzymanie spójności założeń i treści programowych pozwalało na rzetelne realizowanie celów, a stałość dokumentów umożliwiała lepsze zrozumienie i przyswojenie ich treści. Wypracowanie skutecznego programu wymagało czasu i doświadczeń, a długoterminowe cele dotyczące promowania zdrowego stylu życia – czasu na ich realizację.

Szkoła realizowała wskazane w programach wychowawczo-profilaktycznych działania ukierunkowane na kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych uczniów podczas godzin wychowawczych (w latach szkolnych: 2020/2021 – w klasach I-III, sześciu z siedmiu klas IV i klasach V, 2021/2022 – w klasach I-III,

trzech z czterech klas IV, klasach V, 2022/2023 – w klasach I-IV i trzech z czterech klas V, 2023/2024 (do 31 marca) – w klasach I-V, za wyjątkiem jednej z klas V, w której – jak wyjaśnił wychowawca – temat zdrowego odżywiania był poruszany na lekcji wychowawczej 4 kwietnia 2024 r.

Wychowawca jednej z klas IV (w roku szkolnym 2020/2021) wyjaśnił, że tematów z edukacji zdrowotnej nie realizowano na godzinach wychowawczych, ponieważ z powodu pandemii i przejścia w tryb pracy zdalnej od października 2020 r., tematykę tych zajęć dostosowano do bieżących potrzeb uczniów związanych ze zdalną formą edukacji, a tematy dotyczące edukacji zdrowotnej i zdrowego odżywiania realizowano na lekcjach wychowania fizycznego.

Wychowawca klasy IV (w roku szkolnym 2021/2022), a następnie V (w roku szkolnym 2022/2023) wyjaśnił, że nie realizował zagadnień dotyczących edukacji zdrowotnej, w tym w zakresie zdrowego odżywiania w ramach programów wychowawczo-profilaktycznych, jednak nie zaniedbywał kwestii zdrowego odżywiania, które poruszał podczas spędzanych z wychowankami przerw, wycieczek i wyjść klasowych.

Działania z zakresu edukacji żywieniowej realizowano m.in. przez pogadanki na temat zdrowego odżywiania, przygotowanie przekąsek z warzyw i owoców, przygotowanie i spożywanie drugiego śniadania, kanapek, konkursy i wycieczki tematyczne, prowadzenie uprawy warzyw.

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że nie badano efektów działań podjętych w wyniku realizacji programów wychowawczo-profilaktycznych, ponieważ programy opracowywano w porozumieniu z rodzicami uczniów danej klasy, którzy wskazywali propozycje zagadnień do realizacji na dany rok szkolny. Dotychczas nie było potrzeby prowadzenia ewaluacji tych programów.

(akta kontroli str. 38-39, 40-45, 110-112, 156-169, 490, 985-1186)

2. W okresie objętym kontrolą w Szkole nie realizowano programów autorskich ukierunkowanych na kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych oraz przeciwdziałanie marnotrawieniu żywności.

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że działania w ww. zakresie, podejmowane przez nauczycieli w ramach realizacji podstawy programowej i programów wychowawczo-profilaktycznych uznano za wystarczające.

(akta kontroli str. 105-109)

W ramach kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych w latach szkolnych:

- 2022/2023 nauczyciele wykorzystując materiały edukacyjne programu „Skąd się biorą produkty ekologiczne?” przedstawili dzieciom film animowany „Skąd się biorą produkty ekologiczne?”, zorganizowali wycieczkę do gospodarstwa ekologicznego i spotkanie z lekarzem, przeprowadzili warsztaty na temat wpływu zdrowej żywności na organizm, zorganizowali piknik ze zdrowymi przekąskami oraz warsztaty kulinarne. Działaniami objęto 101 uczniów oddziałów przedszkolnych;
- 2019/2020-2023/2024 w Szkole funkcjonował Zespół „Szkół promującej zdrowie”²⁷ (dalej: „Zespół”) m.in. prowadzący tablicę informacyjną, na której przedstawiano informacje na temat bieżących akcji, przekazujący wychowawcom informacje na temat działalności Zespołu w celu przedstawienia ich uczniom na godzinach wychowawczych i na zebraniach z rodzicami, zamieszczający na stronie internetowej Szkoły informacje o bieżących akcjach, a także inicjujący działania dotyczące m.in. kształtowania nawyków prozdrowotnych. Do działań tych należało m.in. prowadzenie akcji tematycznych wśród uczniów oddziałów przedszkolnych i klas I-III, np. Tygodnia Zdrowej Kanapki (wspólne

²⁷ Certyfikat uczestnictwa Szkoły w ogólnopolskim programie „Szkoła promująca zdrowie” wygaś w 2018 r.

przygotowywanie i spożywanie), Dnia Jabłka (podczas którego omawiano wartości odżywcze jabłek, spożywano np. przetwory jabłkowe), zajęć i konkursów tematycznych (np. dotyczących owoców i warzyw, podczas których uczniowie wykonywali salatkę, szaszłyki, a także w formie zagadek, łamigłówek utrwalali wiadomości na temat witamin).

Nauczyciel koordynujący działania w ramach programu „Skąd się biorą produkty ekologiczne?” wyjaśnił, że nie badano efektów podjętych działań, ponieważ nauczyciele jedynie korzystali z dostępnych materiałów edukacyjnych w celu urozmaicenia zajęć dydaktycznych i uwrażliwienia uczniów na tematy zdrowego odżywiania.

Nauczyciele koordynujący działania w ramach pracy Zespołu wyjaśnili, że nie badano efektów działań Zespołu, ponieważ nie było takiej potrzeby, a informacje na temat pozytywnych rezultatów działań pozyskiwano od nauczycieli, rodziców i uczniów.

Poza realizacją programów wychowawczo-profilaktycznych w oddziałach przedszkolnych i klasach I-V edukację zdrowotną realizowano w klasach VI-VIII²⁸ przez pogadanki na temat zdrowego stylu życia i odżywiania, zaburzeń odżywiania, wpływu napojów energetycznych na młody organizm.

(akta kontroli str. 83-96, 490, 1315-1652)

Zagadnienie dotyczące upowszechniania wśród dzieci i młodzieży wiedzy o przeciwdziałaniu marnotrawieniu żywności było przedmiotem lekcji geografii przeprowadzonych w klasach VIII w latach szkolnych 2019/2020-2023/2024 oraz podczas lekcji wychowawczej w jednej klasie V w roku szkolnym 2019/2020.

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że w innych klasach nie prowadzono edukacji w ww. zakresie, ponieważ nie uznano tego zadania za priorytetowe, wymagające odrębnych zajęć lekcyjnych. Jednak w szczególności nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej poruszali ten temat podczas przerw śniadaniowych, które były dobrą okazją do rozmowy na temat ilości żywności, która dzieci przynosiły do Szkoły oraz konieczności ograniczenia jej marnotrawienia.

Z wyjaśnień byłej Dyrektor wynikało, że na lekcjach wychowawczych podejmowano tematykę zdrowego odżywiania oraz przeciwdziałania marnotrawieniu żywności, co mogło nie zostać odzwierciedlone w postaci konkretnych zapisów w dziennikach lekcyjnych, a w celu przeciwdziałania marnotrawieniu żywności podczas ostatniej przerwy obiadowej umożliwiano chętnym uczniom spożycie dodatkowej porcji posiłku.

Ponadto z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że nie badano efektów działań podjętych w powyższym zakresie, ponieważ były to bieżące lekcje, na których realizowano podstawę programową.

(akta kontroli str. 11-23, 53-82, 1404)

3. W okresie objętym kontrolą Szkoła uczestniczyła w programach promujących zdrowie:

- „Program dla szkół”, w zakresie dostawy owoców i warzyw – w latach szkolnych 2019/2020²⁹-2023/2024 w poszczególnych semestrach zgłoszono³⁰ (odpowiednio): 601, 546 i 545, 558 i 543, 537 i 551 oraz 598 i 580 uczniów,

²⁸ W latach szkolnych: 2020/2021 – w pięciu klasach VI, sześciu klasach VII i czterech klasach VIII, 2021/2022 – w trzech klasach VI, siedmiu klasach VII i pięciu klasach VIII, 2022/2023 – w jednej klasie VI, czterech klasach VII i sześciu klasach VIII, 2023/2024 (do 31 marca) – w dwóch klasach VI, pięciu klasach VII i trzech klasach VIII.

²⁹ Nie dotyczy I semestru roku szkolnego 2019/2020.

³⁰ Według stanu na dzień zawarcia umów na nieodpłatne dostarczenie owoców i warzyw oraz mleka i produktów mlecznych przez zatwierdzonego dostawcę.

- „Program dla szkół”, w zakresie dostawy mleka i produktów mlecznych – w latach szkolnych 2019/2020-2023/2024 w poszczególnych semestrach zgłoszono³¹ (odpowiednio): 614 i 601, 546 i 543, 557 i 536, 538 i 542 oraz 598 i 576 uczniów,
- „Zdrowo i sportowo” – uczestniczyło 23 uczniów w 2024 r. (w roku szkolnym 2023/2024),
- „Zdrowy uczeń” – uczestniczyło 50 uczniów w 2021 r. (w roku szkolnym 2020/2021), 164 uczniów w 2022 r. (w roku szkolnym 2022/2023) i 214 uczniów w 2023 r. (w roku szkolnym 2023/2024),
- „Trzymaj formę” – uczestniczyło 273 uczniów w 2021 r. (w roku szkolnym 2020/2021) oraz 490 w 2023 r. (w roku szkolnym 2022/2023).

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że:

- Szkoła w roku szkolnym 2021/2022 nie uczestniczyła w programach „Zdrowy uczeń” i „Trzymaj formę” m.in. z powodu pandemii Covid-19, w związku z którą pracowano w różnych formach (stacjonarnie, zdalnie, hybrydowo) i nie można było przewidzieć, która klasa będzie w Szkole, która i przez jaki okres na nauczaniu zdalnym, kto i kiedy zostanie objęty kwarantanną,
- Szkoły nie zgłoszono do programu „Trzymaj formę” w roku szkolnym 2023/2024 z powodu niedopełnienia formalności zgłoszeniowych przez nauczyciela odpowiedzialnego za te działania, jednak uczestnictwo w programie nie było obowiązkowe.

(akta kontroli str. 53-58, 319-358, 399, 487-489, 1187-1309)

4. Badanie działań dotyczących zdrowego odżywiania podejmowanych przez Szkołę w ramach trzech wybranych celowo programów promujących zdrowie wykazało, że:

- „Program dla szkół”, skierowany do uczniów klas I-V, miał na celu:
 - trwałą zmianę nawyków żywieniowych dzieci przez zwiększenie udziału owoców i warzyw oraz mleka i przetworów mlecznych w ich codziennej diecie oraz upowszechnianie zdrowej, zbilansowanej diety i wzrost świadomości społecznej w tym zakresie wśród dzieci i rodziców,
 - propagowanie zdrowego odżywiania poprzez działania towarzyszące o charakterze edukacyjnym realizowane co najmniej dwukrotnie w każdym semestrze.

Szkoła uczestniczyła w programie w latach szkolnych 2019/2020-2023/2024. Do uczestnictwa w programie zgłoszono w latach szkolnych:

- 2019/2020 – na komponenty mleczny i owocowo-warzywny odpowiednio: w I i II semestrze 600 i 601 uczniów (99,0% i 99,1% uczniów, którym dedykowany był program);
- 2020/2021 – na komponenty mleczny i owocowo-warzywny odpowiednio: w I i II semestrze 546 i 543 oraz 546 i 545 uczniów (po 100,0% uczniów, którym dedykowany był program);
- 2021/2022 – na komponenty mleczny i owocowo-warzywny odpowiednio: w I i II semestrze 557 i 536 oraz 558 i 543 uczniów (99,8% i 96,1% oraz 100% i 97,3% uczniów, którym dedykowany był program);
- 2022/2023 – na komponenty mleczny i owocowo-warzywny odpowiednio: w I i II semestrze 538 i 542 oraz 537 i 551 uczniów (94,9% i 95,6% oraz 94,7% i 97,2% uczniów, którym dedykowany był program);
- 2023/2024 – na komponenty mleczny i owocowo-warzywny odpowiednio: w I i II semestrze 598 i 576 oraz 598 i 580 uczniów (100,0% i 97,0% oraz 100,0% i 97,2% uczniów, którym dedykowany był program).

³¹ Według stanu na dzień zawarcia umów na nieodpłatne dostarczenie owoców i warzyw oraz mleka i produktów mlecznych przez zatwierdzonego dostawcę.

Do działań edukacyjnych, realizowanych przez nauczycieli Szkoły, należały m.in. konkursy i festyny tematyczne, wycieczki edukacyjne, warsztaty kulinarne, wspólne spożywanie drugiego śniadania, prowadzenie ogródka szkolnego. W poszczególnych semestrach lat szkolnych okresu objętego kontrolą w Szkole realizowano co najmniej dwa działania towarzyszące o charakterze edukacyjnym;

- program „Trzymaj formę”, skierowany do uczniów klas V-VIII i ich rodzin, miał na celu edukację w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej i ich rodzin poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety.

Szkoła uczestniczyła w programie w latach szkolnych 2020/2021 i 2022/2023. Wzięło w nim udział (odpowiednio) 273 uczniów klas V i VI oraz 490 uczniów klas V-VIII (odpowiednio: 48,0% i 99,2% uczniów, którym dedykowany był program). Program realizowali nauczyciele Szkoły. W jego ramach Szkoła zrealizowała w roku szkolnym:

- 2020/2021 projekt edukacyjny „Sięgaj po zdrowie”, mający na celu kształtowanie prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej i ich rodzin przez promocję aktywnego stylu życia i zbilansowanego odżywiania,
- 2022/2023 cztery projekty, w tym wzięła udział w konkursie „Trzymaj formę”, którego celem było poszerzanie wiedzy na temat odżywiania i aktywności fizycznej;

- program „Zdrowo i sportowo”, skierowany do uczniów w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, miał na celu zwiększanie świadomości na temat roli i wagi aktywności fizycznej, odpowiedniego odżywiania i odpoczynku. W roku szkolnym 2023/2024 w programie uczestniczyli uczniowie jednej grupy przedszkolnej (23 uczniów, tj. 15,3% liczby uczniów, którym dedykowany był program). W ramach realizacji programu nauczyciel przeprowadził m.in. pogadankę na temat zdrowych nawyków, w tym żywieniowych (konieczności zdrowego odżywiania w zimie, zdrowych przekąsek) oraz potrzeby picia wody.

(akta kontroli str. 110-112, 387-399, 1187-1309)

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że:

- liczba uczestników „Programu dla szkół” była zależna od zadeklarowanej przez rodziców uczniów chęci uczestnictwa w programie, a także w przypadku II semestru roku szkolnego 2019/2020 – pandemią i pracą Szkoły w trybie zdalnym (z programu korzystali tylko uczniowie, którzy w tym czasie korzystali ze świetlicy, a ich rodzice zadeklarowali chęć uczestnictwa);
- przyczyną mniejszej od możliwej liczby uczestników programów „Trzymaj formę” (w roku szkolnym 2020/2021) oraz „Zdrowo i sportowo” (w roku szkolnym 2023/2024) były – odpowiednio – pandemia i praca Szkoły w trybie zdalnym (z tych przyczyn szkolne koordynatorki programu zdecydowały, że wezmą w nim udział tylko klasy V i VI przez nie prowadzone), a także dobrowolne uczestnictwo i indywidualna decyzja wychowawcy.

Z wyjaśnień Dyrektor i nauczycieli koordynujących wynikało, że nie badano efektów osiągniętych w wyniku realizacji ww. programów, ponieważ m.in. przeprowadzanie takich badań nie było priorytetem i celem Szkoły, a sam udział uczniów w programach był korzystny, ponieważ uświadamiał im potrzebę zdrowego odżywiania i jego wpływ na prawidłowe działanie organizmu.

(akta kontroli str. 97-109)

5. W okresie objętym kontrolą w Szkole nie dokonano wydatków na edukację w zakresie kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych.

(akta kontroli astr. 319-326)

6. Szczegółowe badanie jadłospisu za okres od 26 lutego 2024 r. do 1 marca 2024 r. oraz od 4 do 8 marca 2024 r., przeprowadzone przez biegłego w dziedzinie dietetyki³² wykazało, że:

– jadłospis:

- spełniał wymogi określone w § 2 ust. 2 pkt 2, 3 i 4, § 2 ust. 2 pkt 6 lit. b, c i d oraz § 2 ust. 2 pkt 8 rozporządzenia w sprawie żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży,
- zawierał prawidłowo zapisane informacje o alergenach, zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 21 października 2011 r.³³,
- spełniał wskazania określone w Rekomendacjach dla szkół i Rekomendacjach dla przedszkoli w zakresie: zawarcia wykazu produktów uwzględnionych w potrawach, unikania powtarzania potraw, uwzględniania sezonowości potraw, zawarcia w obiedzie szkolnym warzyw, urozmaicenia smakowego potraw i ich zróżnicowania pod względem tekstury, niestosowania tłustych i wysoko przetworzonych produktów mięsnych,
- nie spełniał wskazań określonych w Rekomendacjach dla szkół i Rekomendacjach dla przedszkoli w zakresie: uwzględnienia w menu obiadowym dania z nasion roślin strączkowych (w jednym tygodniu), zwiększenia udziału produktów zbożowych z tzw. pełnego przemiału (np. kaszy gryczanej, kaszy jęczmiennej, ryżu brązowego), serwowania wyłącznie naturalnych produktów mlecznych, tj. bez dodatku cukru (w jednym dniu), zapewnienia co najmniej jednej porcji owoców (w jednym dniu), stosowania w większości wywarów jarskich (za wyjątkiem jednego we wszystkie pozostałe dni zupy przygotowano na wywarze mięsny), co opisano w punkcie 1 sekcji stwierdzone nieprawidłowości,

– w Szkole:

- nie obliczano średnioważonej normy na energię³⁴, co uniemożliwiało ocenę zgodności wartości energetycznej jadłospisu z zapotrzebowaniem dzieci uczęszczających do Szkoły (co opisano w punkcie 2 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości),
- prawidłowo podawano do posiłków wodę niegazowaną.

(akta kontroli str. 432-484)

Ogłędziny przeprowadzone:

- 24 kwietnia 2024 r. w budynku Szkoły wykazały, że jadłospis (na okres od 22 do 26 kwietnia 2024 r.) znajdował przy wejściu do stołówki i na drzwiach wejściowych do budynku Szkoły (od strony bloku A),
- 7 maja 2024 r. w budynku oddziałów przedszkolnych wykazały, że jadłospis (na okres od 6 do 10 maja 2024 r.) znajdował się na drzwiach zewnętrznych do budynku oraz na ścianie w holu głównym budynku.

Jadłospis na okres od 6 do 31 maja 2024 r. zamieszczono na stronie internetowej Szkoły 30 kwietnia 2024 r., tj. z sześciodniowym wyprzedzeniem.

(akta kontroli str. 559-565, 566-583)

7. W Szkole przeciwdziałano marnotrawieniu żywności poprzez:

- zobowiązanie rodziców do każdorazowego informowania Szkoły o niekorzystaniu przez ucznia z posiłku w danym dniu,

³² Powołanego na podstawie art. 49 ust. 1 i 2 ustawy o NIK (dalej: „Biegły”).

³³ Dz. U. UE. L. 304 z dnia 1 stycznia 2018 r., str. 18, ze zm.

³⁴ Obliczanie normy średnioważonej służy do wyliczenia zapotrzebowania na energię zbliżonego do potrzeb danej grupy uwzględniając jej strukturę wiekową.

- dostosowywanie liczby zamawianych owoców i warzyw oraz mleka i produktów mlecznych do zmieniającej się liczby uczestników „Programu dla szkół”.

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że niezjedzone w danym dniu porcje posiłków i owoce dostarczane do posiłków, udostępniano innym uczniom. Również produkty dostarczane w ramach „Programu dla szkół”, nieodebrane przez uczniów, rozdawano innym chętnym uczniom uczestniczącym w programie.

(akta kontroli str. 18-23, 186-272, 487-489, 539-558)

W ramach realizacji „Programu dla szkół” w każdym semestrze poszczególnych lat szkolnych okresu objętego kontrolą Szkoła zawierała z zatwierdzonym dostawcą³⁵ umowę na dostawę owoców i warzyw oraz mleka i przetworów mlecznych. W związku z udziałem w tym programie do obowiązków Szkoły należało m.in.: odbieranie ww. produktów od zatwierdzonych dostawców, każdorazowe sprawdzanie ich ilości i jakości, zapewnienie ich prawidłowego wykorzystania, w szczególności spożycia przez uczniów w trakcie zajęć szkolnych na terenie Szkoły.

Z wyjaśnień Kierownik gospodarczej wynikało, że:

- dostawca przygotowywał poporcjowane produkty zgodnie z liczbą uczniów w danej klasie. Nie wystąpiła sytuacja dostarczenia zbyt małej liczby porcji i złej jakości produktów. Dostawa odbywała się w godzinach porannych (około piątej rano), następnie pracownicy kuchni po przyjeździe do pracy sprawdzali dostarczone produkty, a wychowawcy klas rozdzielali je uczniom;
- uczniowie otrzymywali produkty w trakcie zajęć lekcyjnych i mogli je spożywać na każdej przerwie podczas pobytu w Szkole. Wychowawcy klas podczas wspólnych śniadań przypominali uczniom o korzystaniu z tych produktów.

(akta kontroli str. 34-37, 1205-1262)

Szkoła zapewniła odbiór odpadów poprzez zawarcie:

- w umowach żywieniowych zobowiązania dostawcy do odbioru niespożytych posiłków,
- umów dzierżawy pojemników na odpady.

Z wyjaśnień Kierownik gospodarczej wynikało, że:

- nie było możliwe ustalenie faktycznej ilości odpadów odebranych ze Szkoły, ponieważ Szkoła nie była w stanie określić stopnia zapelnienia pojemników na odpady, a możliwe do przeprowadzenia obliczenie mogłoby opierać się na harmonogramie odbioru odpadów oraz liczbie dzierżawionych pojemników przy założeniu maksymalnego ich zapelnienia,
- w okresie objętym kontrolą nie zwiększono liczby dzierżawionych pojemników.

(akta kontroli str. 34-37, 168-272)

W szkole nie monitorowano ilości marnotrawionego pożywienia z posiłków i produktów dostarczanych w ramach „Programu dla szkół” oraz nie badano efektów podjętych działań, mających na celu ograniczenie marnotrawienia żywności, co opisano w punkcie 3 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 18-23)

8. W okresie objętym kontrolą w Szkole obowiązywały:

- dwie umowy (z 3 października 2022 r. – obowiązująca od 3 października 2022 r. do 23 czerwca 2023 r. i z 1 września 2023 r. – na okres od 1 września 2023 r. do 21 czerwca 2024 r.), na podstawie których wynajęto podmiotom zewnętrznym powierzchnię Szkoły pod automaty vendingowe (dalej: „umowy vendingowe”),

³⁵ Zatwierdzenia dostawców dokonywała Agencja Rynku Rolnego, a następnie Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.

- jedna umowa (z 3 lutego 2020 r. – obowiązująca od 20 lutego 2020 r. do 31 grudnia 2020 r.), na podstawie której wynajęto podmiotowi zewnętrznemu pomieszczenie Szkoły na prowadzenie sklepiu szkolnego (dalej: „umowa na prowadzenie sklepiu”).

W umowie na prowadzenie sklepiu m.in.:

- zobowiązano prowadzącego sklepik, aby produkty przeznaczone do sprzedaży dzieciom i młodzieży były zgodne z przepisami, w tym ustawy o bezpieczeństwie żywności i aktami wykonawczymi do tego aktu prawnego,
- nie zawarto postanowień uprawniających Dyrektora, w przypadku nierespektowania przez prowadzącego sklepik zobowiązania do zapewnienia produktów spełniających wymagania ww. aktów prawnych, do nałożenia kar umownych, co opisano w punkcie 4 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

Badanie umowy vendingowej z 1 września 2023 r. wykazało, że nie zawarto w niej postanowienia zobowiązującego najemcę, aby produkty przeznaczone do sprzedaży dzieciom i młodzieży były zgodne z ww. przepisami oraz uprawniających Dyrektora do nałożenia kar umownych, co opisano w punkcie 4 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 968-984)

W okresie objętym kontrolą do Szkoły nie wpłynęły skargi, dotyczące asortymentu artykułów dostępnych w automatach vendingowych i w sklepiu szkolnym. Asortyment dostępny w automatach i sklepiu nie był przedmiotem kontroli PPIS.

Wyniki przeprowadzonej na zlecenie NIK kontroli PPIS wykazały, że artykuły spożywcze dostępne w dwóch automatach vendingowych znajdujących się w budynku Szkoły spełniały wymagania rozporządzenia w sprawie żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży, były przechowywane we właściwych warunkach oraz z zachowaniem terminów przydatności do spożycia.

(akta kontroli str. 387-399, 510-520, 584-593)

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że:

- automaty wprowadzono do Szkoły na prośbę Rady Rodziców, a zaproponowany przez najemcę asortyment został omówiony i zaakceptowany przez Radę Rodziców w formie ustnej;
- w okresie objętym kontrolą nie stwierdzono sprzedaży w sklepiu szkolnym i automatach vendingowych produktów spożywczych niezgodnych z art. 52c ust. 1 ustawy o bezpieczeństwie żywności, nie wystąpiły przypadki nałożenia na podmioty prowadzące ww. działalność kar umownych, rozwiązania lub odstąpienia od realizacji ww. umów.

(akta kontroli str. 359-363, 366-382, 387-399)

9. W okresie objętym kontrolą Szkoła nie informowała uczniów i rodziców/opiekunów o zdolności do picia wody z wodociągów, co opisano w punkcie 5 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 156-176)

Przeprowadzone 24 kwietnia 2024 r. oględziny wykazały m.in., że Szkoła zapewniła dostęp do wody z jednego poidelka w głównym holu na parterze budynku Szkoły oraz możliwość nabycia wody w dwóch automatach vendingowych w głównym holu na parterze budynku Szkoły (jeden przy stołówce, drugi przy wejściu A do budynku Szkoły). Poidelko przy sali gimnastycznej na parterze budynku Szkoły było nieczynne ze względów – jak wynikało z wyjaśnień Dyrektor – bezpieczeństwa (na korytarzu, na którym się znajdowało prowadzono zajęcia wychowania fizycznego, a woda,

rozchłapywana przez uczniów korzystających z poidelka, stwarzała zagrożenie poślizgnięcia się przez ćwiczących uczniów).

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że:

- w okresie pandemii z powodu zagrożenia epidemiologicznego poidelka zamknięto. Ponownie otwarto jedno z nich w lutym 2023 r., po uprzednim zbadaniu wody,
- od zamknięcia poidelek do wprowadzenia do Szkoły automatów vendingowych (na podstawie umowy z 3 października 2022 r.) uczniowie mieli stały dostęp do wody pitnej z kranów (woda spełniała wymogi sanitarne i była zdatna do picia).

Przeprowadzone 8 maja 2024 r. oględziny wykazały, że woda była dostępna (w dzbankach filtrujących) w trzech z pięciu sal dydaktycznych oddziału przedszkolnego Szkoły.

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że:

- dzbanki do trzech sal zakupili rodzice z własnej inicjatywy – pozostałych dwóch salach nie wyposażono w dzbanki, ponieważ rodzice nie przejawili takiej inicjatywy;
- uczniowie mieli stały dostęp do wody pitnej z kranu, która spełniała wymogi sanitarne i była zdatna do picia.

Kontrola PPIS z 4 października 2022 r. potwierdziła, że woda z instalacji wewnętrznej w budynku Szkoły oraz budynku oddziałów przedszkolnych Szkoły spełniała wymagania norm sanitarnych.

Wyniki przeprowadzonej na zlecenie NIK kontroli PPIS wykazały, że woda przeznaczona do spożycia w Szkole (próbki pobrano z kuchni i poidelka w budynku Szkoły oraz z kuchni w budynku oddziału przedszkolnego Szkoły) spełniała wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi³⁶.

Ponadto Szkoła zlecała przeprowadzenie badań wody w zakresie bakteriologicznym³⁷, i tak w:

- 2023 r.: w kuchni i poidelku (dwukrotnie) w budynku Szkoły oraz w kuchni budynku oddziału przedszkolnego Szkoły,
 - latach 2020-2022 w kuchniach budynku Szkoły i oddziału przedszkolnego Szkoły.
- W wyniku badań nie stwierdzono bakterii w wodzie.

(akta kontroli str. 156-169, 509-520, 566-593)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Szkoła nie zapewniła uczniom właściwych posiłków, ponieważ jadłospis objęty badaniem Biegłego nie spełniał wszystkich wskazań określonych w Rekomendacjach dla szkół i Rekomendacjach dla przedszkoli. Stwierdzone odstępstwa od ww. wskazań polegały na: nieuwzględnieniu w jednym tygodniu w menu obiadowym dania z nasion roślin strączkowych, niezwiększeniu udziału produktów zbożowych z tzw. pełnego przemiału (np. kaszy gryczanej, kaszy jęczmiennej, ryżu brązowego), serwowaniu w jednym dniu produktów mlecznych z dodatkiem cukru, niezapewnieniu w jednym dniu co najmniej jednej porcji owoców, niestosowaniu (za wyjątkiem jednego dnia) wywarów jarskich.

³⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 2294.

³⁷ Na obecność bakterii grupy coli oraz bakterii enterokoki.

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że Rekomendacje były propozycjami wprowadzenia do jadłospisu pewnych grup produktów np. roślin strączkowych, produktów zbożowych w określonych ilościach i nie były obowiązkowe do stosowania.

(akta kontroli str. 18-23, 432-484)

Zdaniem NIK mimo, że stosowanie wynikających z Rekomendacji wskazań nie było obowiązkowe, w trosce o zdrowie dzieci i zapewnienie im wartościowych odżywczo posiłków, należało zapewnić należytą staranność w ich wypełnieniu. Żywnienie dzieci w szkołach stanowi bardzo ważny element kształtowania ich zdrowia i wspierania ich rozwoju. Dlatego powinno opierać się na określonych zasadach i spełniać wypracowane przez ekspertów normy i wymagania.

2. W Szkole nie obliczano średnioważonej normy na energię, co uniemożliwiało ocenę zgodności przedstawionej wartości energetycznej jadłospisu objętego badaniem Biełego z zapotrzebowaniem dzieci uczęszczających do placówki, określonym w normie żywieniowej.

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia w sprawie żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży jednostki oświatowe były zobowiązane do dostosowania serwowanych posiłków do potrzeb danej grupy wiekowej (w zakresie ich wielkości i składu) w oparciu o aktualne normy żywienia dla populacji polskiej.

Dyrektor wyjaśniła, że Szkoła nie zapewniła obliczenia normy średnioważonej, ponieważ nie posiadała do tego odpowiednich narzędzi i dietetyka, a ponadto obowiązki te leżały po stronie dostawcy posiłków, w związku z czym uznano, że ten obowiązek był realizowany.

(akta kontroli str. 18-23, 432-484)

Zdaniem NIK Szkoła była zobowiązana do zapewnienia stosownych obliczeń (własnym staraniem lub przez wyegzekwowanie ich od dostawcy posiłków), gdyż z punktu widzenia prawidłowego żywienia uczniów istotnym było rozpoznanie zapotrzebowania energetycznego poszczególnych grup wiekowych uczniów celem zapewnienia właściwej dla danej grupy ilości energii i składników odżywczych.

3. Mimo podjętych działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie marnotrawieniu żywności w Szkole w okresie objętym kontrolą nie monitorowano ilości marnotrawionej żywności oraz nie badano efektów podjętych w celu jej zmniejszenia.

(akta kontroli str. 18-23)

Z wyjaśnień:

- Dyrektor wynikało, że nie było obowiązku monitorowania ilości marnotrawionej żywności oraz konieczności badania efektów podjętych działań, ponadto Szkoła nie dysponowała wystarczającymi zasobami ludzkimi i czasem, aby przeprowadzać ewaluacje podjętych działań,
- byłoby Dyrektor wynikało, że w 2020 r. z uwagi na pandemię liczba wydawanych i spożywanych w Szkole posiłków oraz produktów w ramach „Programu dla szkół” była ograniczona, w związku z czym monitorowanie marnotrawionego pożywienia nie było zasadne.

(akta kontroli str. 11-23)

Zdaniem NIK niezachowanie należytej staranności w ww. zakresie nie pozwoliło ustalić skali i tendencji w rozwiązywaniu ww. problemu. Szkoła nie posiadała wiedzy, czy podjęte działania faktycznie przynosiły efekty w postaci zmniejszenia ilości marnotrawionej żywności oraz czy były one wystarczające.

4. W umowie na prowadzenie sklepiku oraz umowie vendingowej nie zawarto postanowień uprawniających Dyrektora do nałożenia kar umownych w przypadku nierespektowania przez najemców zobowiązania do zapewnienia sprzedaży uczniom

produktów spełniających wymogi określone przepisami prawa, a ponadto w umowie vendingowej nie zawarto postanowienia zapewniającego sprzedaż wyłącznie produktów spełniających wymagania art. 52c ust. 1 ustawy o bezpieczeństwie żywności.

Z wyjaśnień:

- byłej Dyrektor wynikało, że ww. postanowień w umowie na prowadzenie sklepiku nie zawarto, gdyż uznano za wystarczające przyznanie w tej umowie Szkole prawa do jej wypowiedzenia ze skutkiem natychmiastowym w przypadku prowadzenia przez wynajmującego działalności z naruszeniem przepisów prawa.
- Dyrektor wynikało, że w umowie vendingowej nie zawarto postanowienia dotyczącego kar umownych, gdyż uznano, że właściwym do nakładania kar pieniężnych na najemców w ww. przypadku był Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny, a postanowienia dotyczącego sprzedaży produktów spełniających wymagania art. 52c ust. 1 ustawy o bezpieczeństwie żywności, ponieważ wynikało to bezpośrednio z ww. ustawy.

(akta kontroli str. 11-17, 359-365, 976-984)

Zdaniem NIK kierownik jednostki sektora finansów publicznych powinien zachować należytą staranność w zakresie zabezpieczenia interesów tej jednostki przy zawieraniu umów z podmiotem zewnętrznym, a umowa powinna zawierać postanowienia zapewniające realizację przepisów. Ponadto NIK zwraca uwagę, że PPIS jako organ właściwy do przeprowadzenia kontroli w powyższym zakresie nie jest stroną zawartej umowy, a prowadzona przez niego działalność na podstawie właściwych przepisów, nie wyklucza uprawnienia strony umowy do nałożenia kar umownych (w tym pieniężnych) na najemcę, który nie przestrzega jej postanowień.

5. Dyrektor i była Dyrektor nie podjęły działań mających na celu poinformowanie w okresie objętym kontrolą uczniów i ich rodziców/opiekunów o zdolności do picia wody dostarczanej do Szkoły wodociągiem.

Z wyjaśnień Dyrektor wynikało, że uczniom i ich rodzicom/opiekunom nie przekazano takiej informacji w latach 2021-2024 (do 31 marca), ponieważ Szkoła nie miała informacji o istnieniu takiego obowiązku, a zdolność do picia wody z wodociągu jest w Gdańsku informacją ogólnodostępną. Nieprzekazanie takiej informacji w 2020 r. wynikało z chęci zminimalizowania ryzyka zakażeń uczniów w okresie pandemii Covid-19 w ramach działań mających na celu ochronę zdrowia uczniów.

Z wyjaśnień byłej Dyrektor wynikało, że w 2020 r. nie informowano o zdolności do picia wody z wodociągu z uwagi na pandemię Covid-19. W trosce o zdrowie i bezpieczeństwo uczniów źródła wyłączone z użytkowania, aby nie rozprzestrzeniać koronawirusa.

(akta kontroli str. 11-17, 53-58, 156-169)

Zdaniem NIK dochowanie należytej staranności w informowaniu uczniów i ich rodziców/opiekunów o zdolności do picia wody z wodociągu było niezbędne, mimo że informacja ta była powszechna dla Gdańszczan, jednak uczniowie mogli nie dotrzeć do takiej informacji, a do Szkoły napływali uczniowie spoza terenu Gdańska i Polski. Ponadto NIK zwraca uwagę, że mimo zamknięcia źródeł nie wykluczono możliwości spożywania wody z wodociągu, która była dostępna także w sanitariatach.

OCENA CZĄSTKOWA

W Szkole w okresie objętym kontrolą prawidłowo realizowano działania ukierunkowane na kształtowanie nawyków żywieniowych w ramach realizacji programów wychowawczo-profilaktycznych. Działania prowadzone w ramach zewnętrznych programów zdrowotnych „Program dla szkół”, Trzymaj formę” oraz „Zdrowo i sportowo” były realizowane rzetelnie i odpowiadały wymogom wynikającym z tych programów.

Realne działania mające na celu serwowanie uczniom posiłków zgodnych z zasadami zdrowego odżywiania nie były w pełni skuteczne. W szkole nie obliczano średnioważonej normy na energię, co uniemożliwiało ocenę zgodności przedstawionej wartości energetycznej jadłospisu objętego badaniem z zapotrzebowaniem dzieci uczęszczających do placówki. Objęty badaniem jadłospis spełniał wymogi rozporządzenia w sprawie żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży, nie spełniał jednak w pełnym zakresie wskazań, określonych w Rekomendacjach dla szkół i Rekomendacjach dla przedszkoli.

Mimo podjęcia działań mających na celu przeciwdziałanie marnotrawieniu żywności nie podjęto rzetelnych działań polegających na badaniu efektów tych działań oraz nie monitorowano ilości marnotrawionej żywności oraz nie informowano uczniów i rodziców o zdatności do picia wody z wodociągu.

Ponadto w umowach vendingowych nie zapewniono m.in., aby asortyment produktów spożywczych dostępnych w automatach spełniał wymagania ustawy o bezpieczeństwie żywności.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Wnioski

1. Zapewnić zgodność postanowień planów obiadów i Statutu.
2. Ustalić warunki korzystania ze stołówki z organem prowadzącym Szkołę.
3. Podjąć działania w celu zawarcia w umowie żywieniowej postanowień określających zasady i możliwość zamawiania posiłków dla uczniów ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi, naliczanie kar umownych w przypadku niespełnienia przez wykonawcę wymogów wynikających z ustawy o bezpieczeństwie żywności, a także zasady i sposób dokumentowania kontroli przeprowadzanych przez Szkołę.
4. Rozpoznawać potrzeby uczniów dotyczące nieprawidłowej masy ciała celem prowadzenia działań ukierunkowanych na propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania.
5. Podjąć działania w celu dostosowania serwowanych posiłków do wskazówek wynikających z Rekomendacji dla szkół i przedszkoli.
6. Zapewnić serwowanie posiłków spełniających normę żywieniową w zakresie kaloryczności, zgodnie z zasadami zbiorowego żywienia.
7. Monitorować ilość marnotrawionej żywności w celu prowadzenia działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie jej marnotrawieniu oraz badać efekty podjętych działań.
8. Podjąć działania w celu zawarcia w umowie vendingowej postanowienia gwarantującego sprzedaż produktów zgodnych z przepisami dotyczącymi bezpieczeństwa żywności oraz możliwości naliczania kar umownych w przypadku ich naruszenia przez najemcę.
9. Poinformować uczniów i rodziców o zdatności do picia wody z wodociągów.

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Gdańsk, 22 sierpnia 2024 r.

Kontroler
Marta Gajewska
Główny specjalista kontroli
państwowej


podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku
p.o. Wicedyrektora
Ewa Duszka

2 up.

p.o. WICEDYREKTOR DELEGATURY
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
w Gdańsku
Ewa Duszka
podpis

